

Rannsóknir á högum skólanema og stefnumótun í skólastarfi

Þóroddur Bjarnason
*Prófessor í félagsfræði
Háskólanum á Akureyri*

Helstu langtímarannsóknir á aðstæðum íslenskra skólanema

Innlend rannsóknaverkefni

- 1968– Börn og sjónvarp á Íslandi
- 1985–89 Rannsóknir landlæknisembættisins
- 1992– Ungt fólk á Íslandi
- 1994 – Áhættuhegðun ungs fólks í Reykjavík

Alþjóðleg rannsóknaverkefni

- 1989, 2006– Heilsa og lífskjör skólanema HBSC
- 1991– Námsmat (PISA, PIRLS, SITES, TIMSS)
- 1995– Vímuefnaneysla evrópskra skólanema ESPAD

Stakar rannsóknir á aðstæðum íslenskra skólanema

Námsverkefni

- Smærri námsverkefni
- Bakkalár-ritgerðir (BA, BEd, BS)
- Ritgerðir í framhaldsnámi (MA, MEd, MS, PhD)

Önnur verkefni

- Stakar viðamiklar innlendar rannsóknir
- Stakar viðamiklar alþjóðlegar rannsóknir
- Rannsóknaskylda háskólakennara
- Verkefnisstyrkir grunnskólakennara
- Þjónusturannsóknir
- Ofl. ofl.

Mikilvægi rannsókna á aðstæðum íslenskra skólanema

Fræðilegt mikilvægi

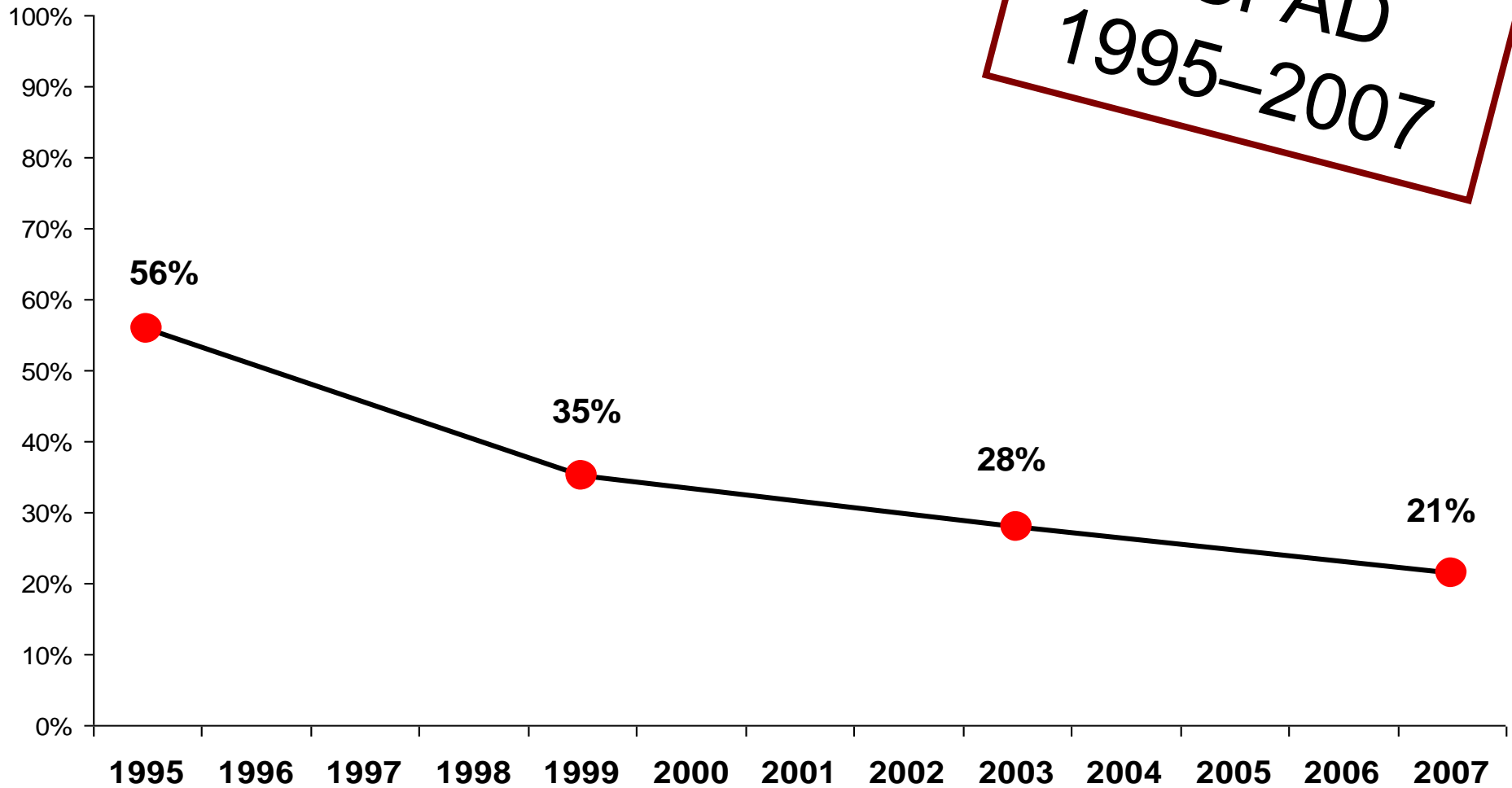
- Skilningur á stöðu barna og unglinga

Hagnýtt mikilvægi

- Stefnumótun í skólamálum
- Stefnumótun í tómstundamálum
- Stefnumótun í forvarnarmálum
- Úrbætur af ýmsu tagi

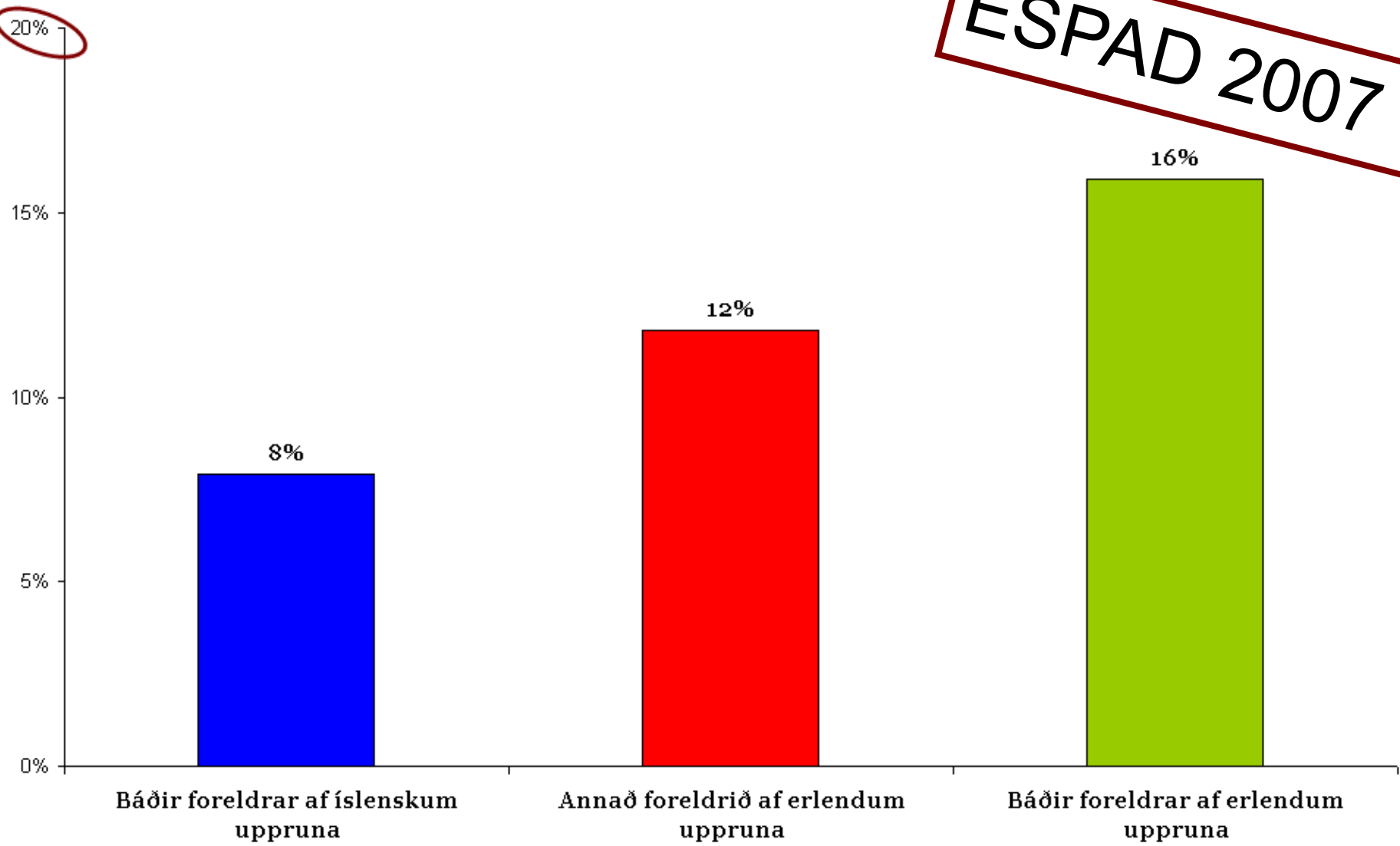
Nokkur dæmi um nytsamlegar rannsóknaniðurstöður

**ESPAD
1995–2007**

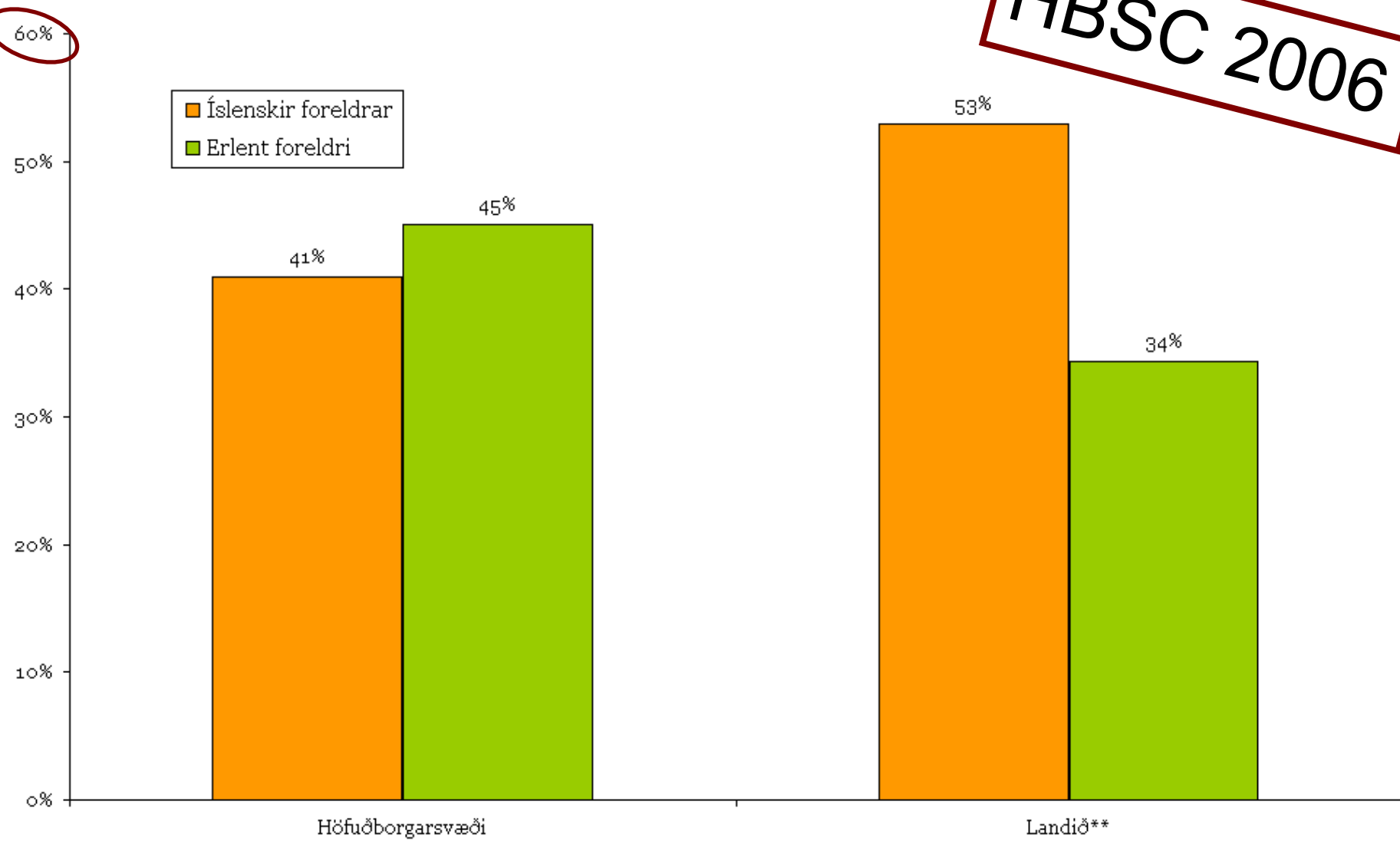
Breytingar á hlutfalli nemenda í 10. bekk sem hafa orðið drukknir síðustu 30 daga

ESPAD 2007

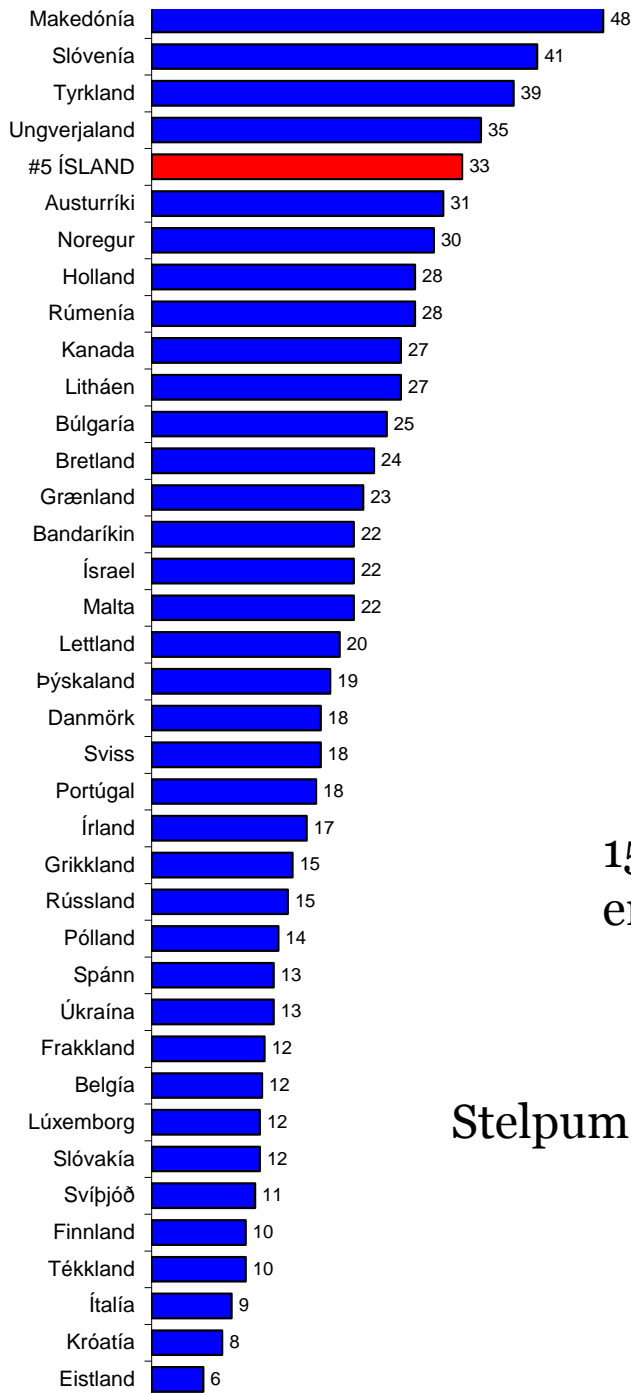
Nemendur í 10. bekk sem hafa orðið fyrir einelti sl. 12 mánuði

HBSC 2006

Hlutfall nemenda í 10. bekk
sem taka reglulega þátt í íþróttafélögum

HBSC 2006

5. sæti:

Fimmtán ára unglingar sem líkar mjög vel í skólanum

Bæði strákar og stelpur eru í 5. sæti

15 ára unglingum líkar að meðaltali betur í skólanum en jafnöldrum á velflestum öðrum Vesturlöndum

Stelpum líkar marktækt betur í skólanum en strákum

Mynd sýnir hlutfall sem líkar mjög vel í skólanum. Tölur fyrir Bretland eru vegið meðaltal af Englandi, Skotlandi og Wales.

Líðan í skóla

HBSC 2006

Á Vesturlöndum líkar yngri börnum yfirleitt mjög vel í skólanum. Þar skera íslensk börn sig ekki sérstaklega úr.

Í flestum löndum fækkar ánægðum skólabörnum hratt með aldri. Það gerist hins vegar mun síður á Íslandi.

Þess vegna eru 15 ára unglingar á Íslandi meðal þeirra unglinga á Vesturlöndum sem að jafnaði eru ánægðastir í skólanum

Vandamál vegna rannsókna á aðstæðum íslenskra skólanema

Sífelld fleiri beiðnir um fyrirlagnir

- Rökun á skólastarfi
- Viðbótarvinna fyrir kennara
- Álag á nemendum

Sífelld erfiðara að standa í rannsóknum

- Tími og kostnaður eykst
- Samstarfi við skóla hrakar
- Svörun nemenda verður óáreiðanleg

Mögulegar lausnir

- Einkaleyfi eins fyrirtækis?
- Kvótakerfi??

Þættir sem þarf að meta

Fræðilegt gildi

- Íslenskt samhengi
- Alþjóðlegt samhengi

Gagnsemi

- Sveitarfélög
- Skólastarf
- Hagsmunir barna og unglunga
- Ríki og frjáls félagasamtök
- Aðgengi að frumgögnum

Umfang rannsókna

- Tíðni fyrirlagna (stakar, á ákveðnu árabili eða árlegar)
- Úrtaksaðferð (skólar, bekkir eða allt þýðið)
- Rask á skólastarfi (framkvæmd, þáttur kennara o.þ.h.)

Lausnin í hnotskurn?

Samráðsnefnd á sveitastjórnastigi

- Tilkynningar um rannsóknir berist í upphafi skólaárs
- Mat á mikilvægi (t.d. flokkun í A, B og C flokk)
- Leiðbeinandi álit til sveitarfélaga og skólastjóra

Sveitarfélög

- Ýmist á hendi skólaskrifstofu eða skóla
- Margir aðilar að meta sömu hluti

Skólastjórar

- Ábyrgir fyrir velferð barnanna, endanlegt leyfisvald
- Yfirsýn um flórana einfaldar ákvörðun
- Tilvísun til álits samráðsnefndar minnkar áreiti

Háskólinn á Akureyri